

Forfatter: Winther, Christian

Titel: Poetiske Skrifter

Citation: Winther, Christian: "Poetiske Skrifter", i Winther, Christian: *Poetiske Skrifter*, udg. af Oluf Friis , 1927-29, s. 365. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-winterchr02val-shoot-idm140340186669024/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Poetiske Skrifter

- Se videre om Folker Lovmandsen i *Indledning XXI* og Folkevisen »Folker Lovmandsen og Dronning Helveg«.
- I *Kongsgaarden*
- 128 *Kong Erik d. e. Erik af Pommern.*
Gurve Pontoppidan bruger i »Danske Atlas« i Alm. Formen *Gure*, men nævner blandt andre Former ogsaa *Curve* (II, 253).
Høielofts-Sal Højeloftet var den øverste og fineste Etage i en Borg.
den engellandske Frøken Erik af Pommerns Dronning, Filippa, Datter af den engelske Konge Henrik den Fjerde. *Frøken* var i Middelalderen Betegnelse for Kongedøtre eller fyrstelige Kvinder i det hele.
Gemal bruges i ældre Sprog lig *Gemalinde*, Ægtefælle.
- 129 *Hagelskur* Hagelbyge.
Strange Nielsen Den historiske Hr. Strange Nielsen til Nørholm nævnes ligesom hans Fader flere Gange hos Huitfeld, blev Righovmester 1480, levede endnu 1498. Han tilhører den bekendte jydsk Adelsslægt *Strange* sønnerne (se »Danmarks Adelsaarbog« (1888, Side 63) og *Indledningen* til *Ebbe Skammelsøn-Visen* i »Danmarks gamle Folkeviser«, Nr. 354). Winthers *Strange Nielsen* er iøvrigt fri Digtning. Se *Indledning XXV*.
Frøken Ellen ugifte Adelsdamer i Middelalderen kaldtes i Almindelighed »Jomfru«.
den gamle Dronning Dronning Margrethe.
- 130 *Fruerbuur* Kvindebevægelse (smilgn. Fadebur).
den unge Dronning Filippa.
- 131 *foldet* indelukket i en Indhegning, sat i Fold.
- 132 *taaltig* fredsommelig, taalmodig.
Stød Hindring. At lægge Stød i Vejen for en 5: at lægge Hindringer i Vejen.
- 133 *Holsters Land* Kong Erik førte langvarige Kampe med de holstenske Grever om Sønderjylland.
Liig Odderen Under Aaret 1417 meddeler Huitfeld (Side 669): »Om Sommeren i dette Aar / vaar Kongen udi en Rystning til Lands oc til Vands / hand holt lenge

Seen / før hand vilde lande. De kallede hannem derfor
en Odder / for hand icke vilde haffve Halen aff Van-
det.»

136 *Spænger* Guld eller Sølvspænder.

138 *som hun var To* Hun var Dobbeltgænger.

141 *Ja, bort! ja, han maa bort!* Af Skildringen af Kongens
Kaseri synes at fremgaa, at Rhitra har beskyldt Stran-
ge for at efterstræbe hende (smilgn. »hendes Ord
fandt Vej til Hjertet«). Men ikke nok hermed, det
vilde jo ikke ramme Ellen. Hun har derfor bag-
vasket ham ved at robe, at der var et Elskovsforhold
mellem de to [»en Tøite« kalder Kongen Ellen]. Saa
var deres Straf sikker. I den gamle »Gaardsret«, som
tillægges Erik af Pommern, findes et Stykke »Om Jom-
frukræncker« med Straffebestemmelser for den Ridder
eller Svend, der forfører en Jomfru i Kongens Gaard
(Slot). Straffen bliver forskellig efter den paagældens-
des Rang, men fælles for dem er, at Jomfrukrænkeren
skal »bliffæ æreløss oc forswæræ (rømme) swo hans
land oc rigi«. (»Gamle danske Love« ved Kolderup Ro-
senvinge, V, 35). Loven fortsætter: »oc hun, som seg
lader kræncke oc skammæ, skal rømmæ oc forswæræ
drotningens gard, oc kommæ ther alder meræ oc wære
swo skend oc æreløss«.

Ellens Straf er imidlertid ikke blot Bortjagning, men
den særlige Straf, som kaldes *Indemuring* (se Side 262:
»Indmuret der hun sidder«). Indmuringsstraffen har
Winther kendt mange Steder fra (Thiele, I. T. Becker).
Straffen kendes først lovhjemlet paa Frederik den An-
dens Tid. Fra Vedel Simonsen (se *Indledning*, XXI)
har Winther »vidste, at Kong Valdemar lod Dronning
Helvig *indmure* eller *indsætte* paa Søborg Slot som
Straf for hendes Elskov til Folker Lovmandsen. Det
er vel dette, der har givet ham Ideen til at anvende
Straffen her.

141 *vævede i Lad* »væve i Lad« er det staaende Folkevise-
udtryk for kunstfærdigt kvindeligt Haandarbejde,
Kunstvævning (*Lad* Guldbræmme, Pyntebaand).

366

- 143 *pleier van plejer.*
Fruerklostre Nonneklostre; i mange af dem var de fleste af Nonnerne Adelsdamer.
Gulitza
- 146 *en stridhaaret Ulv* Gulitza er Varulv
- 148 *Eders Jomfruland* Pontoppidan skriver i »Danske Atlas« (III, 1443): »Navnet Møen foregives at have sin Oprindelse af det gammeldags danske, nu sielden brugelige Ord *Møe* eller *Jomfrue*, ligesom det og af nogle paa Latin kaldes *Virginia Danica*, *i: det danske Jomfrueland*«. *streed med Steen* strittede, kastede.
- 149 *De gamle Guders Hær* Man behøver neppe at søge Kilden for, hvad Winther fortæller om de vendiske Guder længere borte end B. S. Ingemanns »Grundtræk til en nordisk, slavisk og vendisk Gudelære« (trykt i »Program for Sorø Akademi« (1824) og i 12. Bind af »Samlede Skrifter«). Her fortælles om den øverste af de onde Guder *Czernebog*, »den sorte Gud« eller »Mørkets Gud, om *Swantewit* og hans hellige hvide Hest, »paa hvilken Guden selv troedes om Natten at drage til Kamp mod Helligdommens Fiender« og om *Sieba*, Livets og Kærlighedens Gudinde. Som Hovedstedet for den vendiske Gudsdyrkelse nævnes Rhetra, der dog ikke nærmere beskrives. — Men alt hvad Winther fortæller om Templet i Klippehulen, den hemmelige Kult (om Dagen var Præsterne Bønder), Jomfruofringen har — saavidt Udg. har kunnet faa oplyst — ingen Hjemmel i Litteraturen om Venderne. — I sin Prinsesselæretid har Winther uvilkaarligt maattet blive bekendt med et og andet om den vendiske Gudsdyrkelse. Tæt ved Neu-Strelitz ligger Byen Prilwitz og Tollenzer Søen, hvor man har ment at finde Stedet for det gamle Rhetra (se »Die gottesdienstlichen Altertümer der Obotriten« af A. G. Masch, udgivet af Daniel Woge (1771)). Slottet i Neu-Strelitz ejede et stort Bibliotek og en Samling obotritisk-vendiske Oldsager (N. Bøgh II, 425).
- 154 *skjæmmed ei min Slægt* hendes Slægt var jo Fiskere.